

УДК 373.598.2/075.8

ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ РОБОТИ ІЗ ПРОБЛЕМНИМИ СІМ'ЯМИ ДОШКІЛЬНЯТ**В.Є.Сорочинська**

Анотація. У статті показано особливості використання форм просвітницької роботи із різними типами проблемних сімей дошкільнят та розкрито сутність змістового компоненту підготовки соціальних педагогів до даного виду професійної діяльності.

Ключові слова: просвітницька діяльність, проблемні сім'ї, професійна підготовка соціальних педагогів.

Аннотация. В статье показаны особенности использования форм просветительской работы с разными типами проблемных семей дошкольников, а также сущность содержательного компонента подготовки социальных педагогов к данному виду профессиональной деятельности.

Ключевые слова: просветительская деятельность, проблемные семьи, профессиональная подготовка социальных педагогов.

Abstract. The article shows the peculiarities of the use of forms of educational work with different types of preschoolers' problem families and the essence of the semantic component of the training of social workers in this type of profession is highlighted.

Keywords: enlightenment, problem families, preschoolers, training of social workers.

Актуальність проблеми обумовлена орієнтацією сучасної педагогічної теорії і практики на гуманізацію виховного процесу в сім'ї та відсутністю спеціального комплексного дослідження у даній галузі. Розв'язання цієї проблеми зобов'язує до глибокого осмислення стану сучасного сімейного виховання, аналізу причинно-наслідкових зв'язків та ґрунтовного викладу здобутих результатів наукового пошуку, оскільки має як суспільну значущість, так і зацікавленість на рівні окремої особистості. Процес трансформації сучасної сім'ї як соціального інституту супроводжується тривожними ознаками її дезорганізації: руйнуванням усталених морально – етичних засад, збільшенням кількості розлучень, посиленням конфліктності і, як наслідок, невротизації членів сім'ї, послабленням виховного потенціалу та загостренням проблем дитячої бездоглядності.

Зосередженість на молодій сім'ї та на дітях дошкільного віку обумовлена, насамперед, їх чутливістю щодо соціалізації у мікро- та макросуспільстві, а також тим, що саме в перші сім років життя діти надзвичайно вразливі до різних зовнішніх впливів, грубого втручання у їхній внутрішній емоційний світ, відчувають нагальну потребу бути суб'єктами освоєння довкілля і самих себе, здатні з легкістю засвоювати не тільки нові знання, а й суспільно цінні еталони. Похибки у вихованні дитини саме цього віку і, як наслідок, накопичення нею негативного досвіду взаємодії з іншими людьми, можуть нанести не виправної шкоди формуванню особистості. Тому так важливо знати дійсний стан виховання дитини в сім'ї, вчасно помітити і виправити його негаразди. Допомога сім'ї у вихованні дитини буде ефективною, якщо володіти повною інформацією про наявні проблеми і потреби - в цьому полягає концептуальна позиція щодо підготовки майбутніх соціальних педагогів до просвітницької роботи із сім'ями дошкільнят.

Суттєвий внесок у розвиток питання про шляхи поліпшення сімейного виховання дітей внесли В.Г.Афанасьєв, А.Ананьєв, І.В.Бестужева-Лада, І.Д.Бех, О.В.Сухомлинська, М.Г.Стельмахович, М.М.Заброцький, В.О.Меньшутін, В.Я.Титаренко, В.Г.Постовий, О.Г.Харчев, О.Л.Хромова, Л.В.Чуйко; фахівці у галузі дошкільного виховання А.М.Богущ, Г.С.Тарасенко, Т.І.Поніманська, В.Г.Кузь. Практично усі вони погоджуються з тим, що для кожної сім'ї характерна неповторність умов

мікросередовища та емоційно - чуттєвих стосунків.

Метою статті є виокремлення умов успішної підготовки майбутніх соціальних педагогів до просвітницької роботи із сім'ями дошкільнят.

Завдання статті: систематизувати основні проблеми соціально педагогічного характеру, що властиві сучасній молодій сім'ї; охарактеризувати основні напрями просвітницької роботи із сім'ями дошкільнят; з'ясувати сутність змістового компоненту фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів до просвітницької роботи із сім'ями дошкільнят.

Підвищений інтерес до сім'ї, сімейного виховання та пов'язаних з ним проблем з боку держави, її соціальних інститутів, фахівців дає змогу констатувати, що поступово пріоритет сім'ї у становленні особистості зростає. Однак сама сім'я переживає значні труднощі у виконанні основних функцій, чому і зростає потреба у систематизованій просвітницькій роботі, до організації і проведення якої мають бути готовими майбутні соціальні педагоги. Реалізація зазначеного напрямку відбуватиметься у діяльності сучасних дошкільних закладів з орієнтацією на надання допомоги з актуальних питань повноцінного функціонування сім'ї, сприяння взаєморозумінню у сімейних стосунках, виробленню у батьків адекватного уявлення про свою дитину, попередження конфліктних протистоянь, що сприятиме успішному всебічному формуванню дитини дошкільного віку.

Однією з головних умов успішного функціонування сім'ї, на думку дослідників І.В.Литовченко, С.Д.Максименко, С.І.Болтівець, В.М.Сатир, В.А.Сисенко, В.В.Століна, Л.Ф.Чуйко є міра задоволення шлюбними партнерами своїх провідних потреб. Але такий підхід до аналізу сім'ї, її особливостей, ще й досі мало опрацьований. У цілому ж усі дослідники погоджуються у тому, що кожна сім'я є багатофункціональною одиницею, а, отже, якщо в сім'ї є дитина, вона перебуває в зоні широкого за своїм діапазоном впливу.

У попередні історичні періоди діяльність дитини дошкільного віку характеризувалася тим, що вона у більшості випадків обирала види і форми діяльності здебільшого за власним бажанням. Така діяльність була емоційно насиченою та відкривала простір для уяви і фантазії. Нині міра свободи суттєво зменшується, оскільки нові соціальні стандарти пред'являють підвищені вимоги до організованої інтелектуальної діяльності дошкільників у зв'язку із необхідністю системної підготовки до вступу у школу [2, с.9]. У цьому сенсі викликає занепокоєння намагання батьків одержати швидкий результат навчальних досягнень дітей, долучаючись до різного роду методик раннього розвитку, нехтуючи при цьому психогігієнічними пересторогами. Певна частина батьків допускає типові помилку, яка названа «парникове виховання». Це своєрідна тактика виховання дітей дошкільного віку, яка характеризується бажанням батьків якомога раніше залучати дітей до інтенсивної навчальної діяльності. Не усім батькам доступна істина про те, що у постійно зростаючому та змінному обсязі інформації важливо робити ставку не на її засвоєння, а на розвиток здатності до активної розумової діяльності (Т. Поніманська).

До соціально – педагогічних особливостей розвитку сучасних дошкільників варто віднести мультимедійне оснащення. Інтернет – технології стали природною частиною життя дітей, що не можна розцінювати однозначно. До застережень варто віднести те, що подібне технічне забезпечення дає можливість вийти за межі безпосереднього оточення дитини без належної готовності до розуміння норм і цінностей, які культивуються у модернізованих суспільствах (1,с.38). У зв'язку з цим доречною є думка про те, що для закріплення моральних переживань та почуттів дітей важливими є зразки поведінки, які вони можуть сприймати у процесі безпосередніх контактів із дорослими та однолітками. Сучасні соціальні реалії є такими, що дошкільник може легко ввійти у віртуальний ігровий світ зі всіма часто непередбачуваними наслідками, зокрема: фіксувати наявність здібностей, неможливих у реальному світі (наділення людини можливістю мати два життя), фальсифікація фізичних законів – гравітації чи швидкості, ігнорування об'єктивних фізіологічних особливостей (здатність не відчувати біль, втому, голод, спрагу). Таким чином, корисний технічний пристрій, окрім іншого, дезорієнтує дитину у сприйманні і розумінні законів природи та соціально визнаних законів організації взаємостосунків між людьми.

Іншою соціально – педагогічною проблемою є різка стратифікація суспільства, яка старшим поколінням сприймається як катастрофічна, оскільки констатується наявність різних типів сімей за рівнем матеріальних статків. Звідси випливає економічно підтверджена нерівність, що породжує обмежені можливості у доступі не лише до матеріальних благ, а й освітніх послуг. А, між тим, до проблемних є усі підстави віднести не лише сім'ї, які проживають за межею бідності, а й ті, які мають необмежені фінансові можливості. Таким чином, невміння сім'ї адекватно реагувати на зміну життєвих обставин, нездатність самостійно вирішувати свої проблеми викликає необхідність організованої допомоги з боку кваліфікованих фахівців у галузі соціально – педагогічної діяльності.

З метою реалізації визначених завдань організовується просвітницька робота, яку ми розглядаємо як систему інформаційного впливу на батьків з метою розширення соціально – педагогічної та психологічної обізнаності щодо сутності, особливостей та умов сімейного виховання. Практика показує, що форми просвітницької роботи є найрізноманітніші, серед яких особливо виділяють батьківські збори, тематичні бесіди і лекції, психолого – педагогічні консультації, круглі столи, батьківські конференції, практичні конференції з обміну досвідом виховання дітей, випуск друкованої продукції у формі альманахів, інформаційних бюлетенів, аналіз відеопродукції, заняття у групах активного соціально – психологічного навчання.

Організація просвітницької роботи є успішною за умови врахування віку дітей та, відповідно, досвіду їх виховання батьками. Окрім сказаного, важливо враховувати змістове наповнення просвітницьких форм роботи, орієнтуючись на певні принципи, зокрема: принцип науковості, системності, послідовності, єдності інформативних повідомлень та аналізу практичних ситуацій, добровільної участі батьків, врахування рівня готовності до виховання дітей.

Підготовка майбутніх соціальних педагогів до організації просвітницької роботи із сім'єю включає вивчення потреб сім'ї; узагальнення типових соціально – педагогічних та психологічних проблем і вироблення навичок реалізації форм і методів роботи із батьками.

Першим етапом просвітницької роботи є діагностика сім'ї, яка базується на цілій низці теорій, зокрема: теорія комунікацій Г.Бейтсона, сімейна терапія С.Менухина, теорія об'єктивних зв'язків Дж.Фрамо, гуманістична сімейна терапія К.Роджерса і В.Сатир, позитивна сімейна терапія Н.Пезешкіана, сімейна онтогенеза А.Менегеті.

Існують різні методи діагностики сім'ї, які можуть слугувати і методами роботи із сім'єю. Серед таких методів розрізняють: сімейну реконструкцію, генограму, сімейну розстановку, образи – спогади, сімейну скульптуру, психосоматичне переживання ситуації, метафоричний вираз сім'ї.

Стратегічною перспективою у роботі із проблемним сім'ям є так звана «дія від зворотного». Тобто, визначивши ознаки здорової сім'ї, легше побачити ту межу, переступивши яку, сім'я потребує допомоги фахівців. Так у процесі порівняльного аналізу вдається з'ясувати, що сім'я групи ризику – це звичайна сім'я, яка сама справляється зі своїми функціями. Однак для таких сімей існує підвищений ризик потрапити до категорії проблемних за умови розвитку подій, що негативно позначаються на життєдіяльності сім'ї. Як правило, у даній сім'ї існує один або декілька постійно присутніх негативних факторів, які становлять небезпеку для її подальшого розвитку. Основна стратегія роботи із подібною сім'єю – превентивна з метою попередити поглиблення деструктивних тенденцій.

Проблемна сім'я – це така сім'я, яка не спроможна виконувати свої функції, самостійно вирішувати проблеми, її адаптаційні засоби є соціально неприйнятними, а тому метою роботи є професійне сприяння вирішенню проблеми.

Говорячи про кризову сім'ю, варто зазначити, що криза є крайньою формою проблемності, з іншого боку – криза є результатом раптових подій, з наслідками яких сім'я не в змозі впоратись самотужки, оскільки одна невирішена проблема породжує іншу. З іншого боку, це сім'я, в якій розвиток проблемної ситуації дійшов до тієї межі, коли починається повна руйнація сімейних стосунків. У роботі із батьками важливо підкреслити, що криза у сім'ї може бути двох типів, а саме: ситуативна – коли ситуація, що виникла, не вирішується одразу, або звичними способами, та криза розвитку, коли нові умови життя потребують зміни усталеного стилю, до чого не готові члени сім'ї [6, с. 23-24].

Відомо, що навіть за відсутності первинного дефекту, викликаного хворобливим процесом, психічний розвиток дитини може бути порушений під впливом негативних факторів мікросоціального оточення. Несприятлива сімейна атмосфера, психічна депривація призводить до психопатичного та невротичного розвитку, неврозів, затримки психічного розвитку. Тому корекція сімейних стосунків, формування адекватного ставлення батьків до дитини є обов'язковою умовою оптимізації виховного процесу, суттєву роль у якому відіграє просвітницька робота.

Досвід організації просвітницької роботи із батьками дошкільнят дає можливість стверджувати, що батьки несвідомо можуть використовувати такі моделі виховання, які є причиною невротизації дітей. Це трапляється тоді, коли батьки не в змозі справитись з віковими проблемами психічного та особистісного розвитку дитини. У вихованні дітей, окрім сказаного, відображаються несприятливі особистісні прояви батьків: егоцентризм, внутрішня конфліктність, тривожна вразливість, надмірна принциповість, вимогливість і нетерпимість, підвищений рівень домагань стосовно можливостей дітей. Такі батьки наполегливо прагнуть створити ідеальний образ дитини, очікують від неї того, в чому самі не змогли реалізуватись. При цьому вони боляче реагують на невідповідність власних вимог і очікувань та реальних параметрів розвитку дитини, починають підвищувати психологічний тиск на дітей,

застосовуючи різні санкції та покарання. На тлі сказаного може формуватись односторонній характер виховання із переважаючою тенденцією до інверсії вихованих ролей, що супроводжується посиленням вимогливості, надмірно жорстокими санкціями і фізичними покараннями дітей.

З іншої сторони, переважання раціонального аспекту у вихованні, які проявляються у великій кількості моральних приписів і вимог, призводить до формалізму, що блокує прояви дитячої безпосередності. Результатом подібного виховання стає емоційна закритість дитини, шаблонно – стереотипна поведінка та нівелювання значущості гендерних відмінностей.

Розглянуті особливості виховання частіше всього є передумовами появи невротичних реакцій, при чому, чим більше їх виявляється в конкретній сім'ї, тим більший ризик появи психічних розладів у дітей.

За наявністю первинного дефекту навіть благополучна сімейна обстановка автоматично не гарантує сприятливої сімейної ситуації розвитку дитини, особливо у дошкільному віці. У сучасних концепціях гуманістичного спрямування велике значення надається дитячо-батьківським стосункам, особливо емоційному контакту матері з дитиною. Відсутність або обмеженість позитивних емоційних стосунків із близьким сімейним оточенням (насамперед з матір'ю) може бути причиною психопатичного розвитку дитини. Постійна небезпека розриву позитивних емоцій зв'язків з найближчими людьми, дефіцит сталої духовної близькості з ними ускладнюють ідентифікацію дитини з батьками, що змушує її шукати співчуття, співпереживання та зразки для наслідування поза сім'єю, що з часом буде породжувати серйозні соціально – педагогічні проблеми. Попередити подібні явища і є одним із завдань соціального педагога через використання просвітницьких форм роботи із сім'ями дошкільнят.

Значна роль у формуванні особистісних порушень традиційно відводиться помилкам у сімейному вихованні (Е. Ейдеміллер, В.Москаленко, М.Буянов та ін.). Формування психопатичних рис особистості та невротичних проявів у дітей дошкільного віку спричинюються дією певних соціально – педагогічних причин: внутрішньосімейні конфлікти, відсутність одного з батьків, неправильні виховні дії, рання ізоляція дитини від сім'ї.

Керуючись фактами спостережень за процесом виховання дітей у сім'ї, можна, з огляду на позицію батьків і їхні стосунки з дітьми та виконання виховної функції, умовно поділити сім'ї на три категорії: адекватні, невірні, зациклені.

Отже, адекватні батьки у межах помірного діапазону між негативним і позитивним, прагнуть до гармонії у взаємостосунках з дітьми. Здебільшого такі батьки оптимісти, з почуттям гумору, не впадають у крайнощі ні в своїх діях, ні в своїх почуттях. Для них характерна самокритичність, прагнення до самовдосконалення та здатність знаходити позитивне в різних життєвих ситуаціях. У стосунках з дітьми керуються бажанням не нав'язувати їм свою волю, а намагаються зрозуміти та пізнати їх, тому досить легко і динамічно "перебудовуються", тобто творчо користуються методами і прийомами сімейного виховання. У взаємостосунках такі батьки, як правило, вміло компенсують вади характеру один одного. Це дає підстави називати їх гармонійною шлюбною парою. Просвітницька робота із такими сім'ями проводиться із метою розширення інформаційної обізнаності щодо вікових особливостей дітей, новоутворень, сенситивних періодів розвитку, до чого вони виражають велику зацікавленість. Батьки із ентузіазмом долучаються до обміну досвідом виховання дітей у процесі практичних конференцій.

Невірні батьки з характерною нестабільністю нервової системи, ознаками якої можуть бути підвищена тривожність за дитину, вимогливість, гіперопіка, надмірний контроль, почуття провини перед дитиною (яке сприяє потуранню, всюдозволеності) тощо. Найпоширенішими методами виховання дітей для таких батьків є маніпулювання та маятникові тенденції. У сім'ях, де батьки невірні, панує напружений або несприятливий загальний мікроклімат, емоційна атмосфера є нестабільною, а, отже, надзвичайно складною для самореалізації кожного члена сім'ї, і для становлення дитини як особистості, зокрема. Такі шлюбні пари здебільшого розлучаються, не витримуючи щоденних іспитів на розуміння та довіру. Однак, важко судити про те, краще чи гірше для дитини, коли розлучаються невірні батьки. Адже дуже часто такими бувають і батько, і мати. Тому дитина, яка залишається з одним із таких батьків, продовжує страждати від непослідовності слів, вчинків та емоцій дорослого.

Варто також зауважити, що невірність у стосунках між людьми набуває прогресуючої тенденції у суспільстві XXI століття. Її прояви в сім'ї часто бувають спровоковані різними зовнішніми чинниками. Соціальною причиною можна вважати відмову від багатодітності. А між тим, саме в багатодітній сім'ї батьківська любов була природно екстенсивною, тобто широко розподіленою рівномірно між всіма дітьми. Нині ця любов змінилась на неприродно інтенсивну (вужько спрямовану на

одну або ж дві дитини). Усі вияви батьківської поведінки - любов, тривога, вимоги, агресивність тощо, також можна розподіляти на екстенсивні та інтенсивні. Неврівноважені сім'ї ще можна назвати "невротичними", у них, як правило, відтворюються "невирішені" ситуації із періоду власного дитинства.

Зациклені батьки були завжди, однак вони між собою відрізняються насамперед, предметом зациклення. В одних це можуть бути матеріальні задоволення, в інших духовні. У цій категорії особливе місце займають батьки, які повністю присвячують себе дітям - у цьому вони вбачають сенс свого життя. Є серед них ті, що прагнуть мати якнайбільше дітей, а є й такі, що відмовляються від своєї професійної, соціальної перспективи, від друзів заради того, щоб завжди бути поряд із своєю єдиною дитиною і зробити її життя (на їхню думку) безпроблемним. Зациклені батьки, не усвідомлюють того, що шкодять дитині своєю надмірною опікою (чого не можна сказати про багатодітні сім'ї). Батьки з орієнтацією на матеріальне благополуччя намагаються виховувати у дітей прагматичність; одухотворені – ще змалку залучають дітей до культурних цінностей і втягують їх в сферу своїх захоплень, не завжди враховуючи нахили дітей.

Просвітницька робота із такими сім'ями обов'язково містить розширену діагностику внутрішньосімейних стосунків та індивідуальну консультативну допомогу. Ефективною така робота із даною категорією батьків буде тоді, коли соціальний педагог зможе переконливо довести необхідність розширення соціального простору дитини, мотивувати доцільність залучення дитини до взаємодії із однолітками як рівноправного партнера у спілкуванні. Успішними є такі форми роботи, як дискусійні обговорення, аналіз відеопродукції, робота у міні-групах у межах активного соціально – психологічного навчання.

Особливої уваги заслуговує ставлення батьків до нервово хворих дітей. На думку В.І.Гарбузова найпоширенішою причиною появи даної групи дітей є "неправильне виховання", в якому він виділяє чотири типи: неприйняття дитини, її емоційне відторгнення; гіперсоціальність; тривожно-навіювальне та егоцентричне виховання.

Стосовно неприйняття дитини – В.І.Гарбузов акцентує увагу на неусвідомлених мотивах. Відповідно до цього, якщо говорити про ставлення батьків до дитини, це або любов, або її відсутність. Відсутність любові до дитини і є проявом її неприйняття. Однак, не любити свою дитину протиприродно, крім того, це завжди засуджувалось суспільною думкою. А тому батьки навіть самі перед собою не визнають цього факту, а, значить, і не усвідомлюють його причин.

Завдяки тривалим спостереженням було встановлено, що при первинному неприйнятті дитини вагітність та пологи, як правило, проходять з ускладненнями. Грудна дитина, хоча й не усвідомлено, вловлює відсутність материнської любові, і це породжує у неї страх. Від цього вона може бути або надто збудженою, або, навпаки, пригніченою, часто хворіти. Виховання підмінюється жорстким контролем і покараннями або супроводжується істеричними сценами: батьки можуть усуватися від виховання взагалі.

Діти, яких не прийняли батьки, почуваються дуже самотніми. Рано чи пізно вони усвідомлюють, що батьки їх не люблять. Неприйняття батьками дитини у кінцевому результаті призводить до неприйняття дитиною батьків. Виникає взаємне відчуження. Неприйняття дитини породжує у неї почуття протесту і тоді все те, чого вона не одержала вдома (найперше любові й тепла), буде намагатись знайти поза сім'єю, можливо у компанії таких самих знедолених дітей, що породжує серйозні соціальні проблеми через пригнічення їх соціальної природи.

Гіперсоціальний – тип неправильного виховання - все частіше зустрічається в останні десятиліття, і за своєю суттю близький до неприйняття, хоча його не існує навіть на неусвідомленому рівні. В основі гіперсоціальності не просто батьківська потреба в дитині, яка йде від природи і поклику серця, а потреба мати дитину, адже так треба. Проблема полягає в тому, що саме такі батьки належать до категорії тих, у яких все має бути "так як треба". Тому вони все зводять до певного формалізму, в тому числі й виховання дітей, адже намагаються пунктуально виконувати всі рекомендації за програмою "ідеального" виховання. У таких сім'ях культивується педантизм і надмірна пунктуальність. Доходить до крайнощів: дитину похвалили у дитячому садочку – для батьків це найвище досягнення, зробили зауваження, пожурили – катастрофа. У всьому і за будь-яких обставин на перше місце виходить відчуття "треба". Дитина у таких батьків ніби запрограмована у своїй діяльності та заформалізована – вона надмірно дисциплінована і обов'язкова, емоційно стримана (оскільки її емоції пригнічувались з перших днів дитинства). Взагалі емоційна стриманість у таких сім'ях вважається ознакою надуманої "інтелігентності"; на перше місце в них виходить турбота про те, що подумують, що скажуть, яку оцінку дадуть інші. Якщо вихована в таких умовах дитина терпить невдачу, для неї це також крах, наслідком якого може бути хвороба, у тому числі – невроза.

Третій тип неправильного виховання – тривожно – навіювальний. Сутність його полягає в тому, що з перших днів народження дитини батьків не покидає тривога за все, що пов'язане з нею. Це антипод неприйняття. Любов до дитини перетворюється в страх її втратити. Такий тип виховання часто зустрічається в сім'ях з однією дитиною, або в тих сім'ях, де вона народилася пізно чи часто хворіє. Діти із таких сімей тяжко переносять природні труднощі, хворобливо реагують на успіхи і досягнення ровесників, на зміну звичних умов життя (наприклад, відвідування дитячого закладу, особливо у перший період, вступ до школи). Вони несамостійні, нерішучі, вразливі, легко ображаються, невпевнені у собі. Постійне обмеження активності та стримування з боку батьків провокує виникнення у них тривожності, що ускладнює їхнє спілкування з іншими.

Егоцентричне виховання спостерігається в сім'ях (переважно однодітних), де дитині нав'язується уявлення про себе як про якусь над – цінність: вона "сене життя", у той час як інтереси оточуючих її людей ігноруються або приносяться їй в жертву. Для такої дитини немає обмежень. Всі її забаганки виконуються, бажання вгадуються, вона не розуміє і не сприймає слова "не можна", агресивно реагує на будь-які перепони на своєму шляху. Однак, у спілкуванні з іншими дітьми (у дитячому закладі, в іншій малій соціальній групі) егоцентрична дитина закономірно терпить поразку: її претензії або викликають сміх, або натикаються на жорстку відсіч. Як правило, такі психічні травми не проходять безслідно і з часом породжують соціальні проблеми.

Наведені типи неправильного виховання можуть, як вже зазначалось, викликати у дитини захворювання, тому просвітницька робота з батьками обов'язково передбачає співпрацю із психологами та психотерапевтами.

Висновки. Отже, просвітницька робота із проблемними сім'ями дошкільнят передбачає: інформаційну підготовку батьків до виховання дітей; попередження можливих утруднень та відхилень у виховній практиці різних типів проблемних сімей; допомогу молодим сім'ям у подоланні життєвих труднощів, стимулювання їх до саморозвитку і самоудосконалення.

Підготовка майбутніх соціальних педагогів до просвітницької роботи із сім'ями дошкільнят на рівні змістового компоненту включає інформацію про основні функції сім'ї; засвоєння алгоритму взаємодії із дисфункціональними сім'ями; розуміння чіткої класифікації типів сімей та основних видів допомоги сім'ям на основі визначення ключових проблем і попередньої оцінки їх виховного потенціалу. Педагогічними умовами успішної підготовки соціальних педагогів до роботи із проблемними сім'ями дошкільнят є: забезпечення різносторонньої інформаційної обізнаності із проблемами сімей дошкільнят; забезпечення соціально – педагогічного сприяння особистісно – професійному зростанню на основі опанування форм і методів просвітницької діяльності.

Література

1. Діти в інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі: посібник для батьків /Л.В. Литовченко, С.Д. Максименко, С.І. Болтівець та ін. – К.: ТОВ «Видавничий будинок» Аванпост-Прим», 2010.- 48с.
2. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія /А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш Луганськ: Альма – матер, 2006.- 368с.
3. Заброцький М.М. Основи вікової психології. Навчальний посібник.- Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2005.- 112с.
4. Кузь В.Г. Навчально-виховний комплекс «Школа – дошкільний навчальний заклад» //Педагогіка і психологія: інформаційний журнал НАПН України, 2010.- № 2.- С.115-120.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /Т. Поніманська.- К. : «Академвидав», 2004.- 456с.
6. Робота із сім'ями, які потребують професійної соціально – педагогічної підтримки. Тренінговий курс для спеціалістів соціальної сфери/. Автори-упорядники: В.Г. Головатий, А.В. Калініна, О.А. Виноградова. За аг. ред. Т.Ф. Алексеєнко. – К. : Основа-Принт, 2007.- 128с.